

NOMS I LLINATGES DELS ANIVERSARIS DE LA SEU (1400 – 1409)

Maria del Camí Dols Martorell

Sota el títol abans esmentat presentam un recull dels noms i llinatges que apareixen en els volums de la secció documental *Aniversaris* de l'Arxiu Capitular de la Seu.

Els anomenats Aniversaris són oficis religiosos destinats a commemorar, després de l'òbit de la persona que els encomana, l'aniversari del naixement, l'onomàstica o el dia de la seva pròpia mort. S'inclouen dins els llegats testamentaris.

La persona en qüestió atorgava, davant el notari, testament estipulant com a acta d'últimes voluntats, una sèrie de llegats, part dels quals es destinarien a commemorar l'aniversari, consistent, normalment, en oferir una missa cada any, coincidint amb el mateix dia del seu finament. Altres llegats servirien pels *Beneficis*, que s'entenien com la celebració de tres o quatre misses setmanals per pregar per l'ànima del difunt. Una altra part dels llegats podia ser reservat per a les deixes d'almoines a l'Església de Mallorca, en el nostre cas, a la Seu. Un exemple d'això seria destinar un nombre concret de quarteres d'oli o de blat, o també aviram.

Cal fer constar que en els testaments no tan sols constaven els llegats, sinó que també hi eren estipulats càrregues sobre els béns immobles del difunt, les quals eren pagades a les institucions o persones cada any.

Exposada i aclarida la idea de *l'aniversari*, podem passar a la classificació de 398 aniversaris comptabilitzats en els volums consultats, xifra que inclou tant els noms masculins amb els llinatges, com els sobrenoms i els noms femenins.

Els noms **masculins** que se'ns han aparegut en els Aniversaris són noms que fan esment a sants de l'Antic i Nou Testament. La seva forma més comuna de presentar-se és: *Nom + llinatge + ofici*, i si està casat, ens apareix el nom de la seva esposa: *Pere Serra parayre e la dona Caterina la sua muller*.¹

Així, els noms masculins més freqüents en aquests volums són:

- **Francesch:** *Francesch de Galiana, Francesch Morro, Francesch Bru.*
- **Guillem:** *Guiem Lobet, Guiem Ferrer, Guiem Mir.*
- **Johan/ Joan:** *Johan Amer, Johan Riera, Johan Vicens.*

1 ACM: *Aniversaris*, 21, fol 33

- **Miquel:** *Miquel Puig, Miquel Brunet.*
- **Pere:** *Pere Artiges, Pere Alomar, Pere Bover.*

Referint-nos als llinatges, hem fet la classificació seguint l'esquema utilitzat per Francesc de Borja Moll en la seva obra onomàstica "Els Llinatges Catalans". Per aquest motiu, ens queden reflectits els llinatges² segons fan referència a:

1. **Animals**, com per exemple *Bous, Gualines*.
2. **Aspectes agrícoles:** *Tries o Sitges*.
3. **Aspectes geogràfics:** *Font*, lloc d'on brolla aigua. També, *Serra*.
4. **Objectes**, com *Tina*, entès com a recipient de fusta amb dogues que serveix per tenir vi. També, es presenta com a tall d'exemple el llinatge *Branqua*, variant orotogràfica de *Branca*, part del tronc d'un arbre.
5. **Plantes**, com pugui ser *Friguola*, variant de *Frígola*. Tenim també *Mates*, plural de *Mata*, arbust.
6. **Qualitats morals**, com *Alegre o Dolset*.
7. **Topònims**, com *França*, variant gràfica de França, país dels francs. És una nació situada al nord de la Península Ibèrica, a l'oest d'Itàlia. O per exemple, *Valls*, que és la forma plural de Vall. Ciutat situada a Tarragona i també funciona com a llinatge a Catalunya, País Valencià i Illes Balears.
8. **Sants**, en aquest cas tenim, *Andreu o Domènech*.
9. **Qualitats físiques**, com per exemple, *Bru*, del nom propi *Brunus*, de color fosc. Llinatge existent a l'antiga Corona d'Aragó. Trobam, alhora, *Nagrell*, variant gràfica de *Negrell*, significat de color negrenc.
10. **Construccions**, com *Castell o Torrella*.
11. **Càrrecs o Oficis:** *Batla*, variant ortogràfica de *Batlle*, oficial encarregat d'administrar justícia en una vila en nom del rei o senyor feudal. Actualment, és el president de l'Ajuntament que du el règim d'un municipi. Un altre càrrec, en aquest cas eclesiàstic, és el de *Mayol*, encarregat de mantenir l'ordre dins del temple. En darrer lloc tenim, per exemple, l'ofici de *Palmer*, el que treballa amb palmes.
12. **Circumstàncies de naixement:** *Bonanat*, funciona com a nom propi d'home i com a llinatge. *Fiol*, variant gràfica de *Fillol*, persona considerada en relació als seus padrins, especialment de baptisme. Llinatge existent a Catalunya, País Valencià i les Illes Balears.
13. **Llocs d'origen**, aquests llinatges els trobam, a vegades, introduïts per la preposició "de" i a continuació el topònim: de *Montfort*, de *Galiana*. O bé, ens indiquen la nacionalitat, com pugui ser *Xarquès*³, procedent d'Europa Oriental.
14. **Origen no català**, normalment quasi tots els que se'ns presenten tenen el seu si en el món jueu, aquests són: *Bennàsser, Salom, Massot, Omar, etc.*

2 Aquests llinatges que es presenten són a tall d'exemple i elegits a l'atzar d'entre molts d'altres.

3 Val a dir que a partir dels segles XIV i XV arriben molts d'esclaus d'aquesta part d'Europa a Ciutat de Mallorca, fonamentalment, a través del comerç. D'aquí, que en puguem trobar exemples en els documents.

Feta aquesta classificació, cal fer un incís sobre els **sobrenoms**, tots ells masculins, que ens apareixen en els Aniversaris. Es presenten amb la següent forma: preposició “en” + *el sobrenom*, el qual destaca un ofici, una característica física o moral de la persona.

Així doncs tenim: *en Capdergila, en Col, en Falconer, en Moraguetes, en Vaca, en Pantiner, en Buylaigua, en Salzet*, entre molts d’altres, que posteriorment es mostraran a la taula final del treball.

Si parlem de noms i llinatges dels Aniversaris de la Seu, s’ha de tenir present que no només eren homes que els encarregaven, sinó que hi trobam alhora presència femenina.

Les seves formes són: *determinant (la) + dona + nom*:

- la dona Mateua
- la dona Sibila

Els noms **femenins**, a l’igual dels masculins, fan referència al santoral (*Anna, Maria o Francesquina*). Val a dir que el nom més utilitzat entre les dones de la nostra sèrie documental és el de *Caterina*, nom de la santa martiritzada a Alexandria al segle IV. Però també el nom de Caterina és la denominació que s’ha donat a la roda dentada que segons la tradició fou l’instrument del martiri de la dita santa.

Poques vegades, aquests noms van acompanyats d’un llinatge (com són els casos masculins). Però si hi apareix, normalment, és el cognom del marit en la seva forma feminitzada. Per exemple: *la dona Maria Rotlana*.

Així que, i com a conclusió, podem dir que el nostre treball intenta ser una mostra de noms i llinatges usats en l’època medieval, més concretament, entre 1400 i 1406. En aquest sentit, s’ha anat observant que hi ha noms, tant femenins com masculins, i llinatges que actualment encara es mantenen en vigència dins la nostra societat.

BIBLIOGRAFIA

- ALBAIGÈS I OLIVART, J.M. (1995): *Diccionari dels noms de noi*, Col. El Cangur n° 187, Ed. Edicions 62, Barcelona.
- (1996): *Diccionari dels noms de noia*, Col. El Cangur, 186, Ed. Edicions 62, 2a edició, Barcelona.
- (1997): *Diccionari de noms de persona i llur significat*, Ed. Edicions 62, 10ena edició, Barcelona.
- (2004): *El gran llibre dels noms. El significat de tots els noms de noi i noia, la data onomàstica, el seu origen*, Ed. Edicions 62, Barcelona.
- ALBERICH, J. et alii (1994): *Diccionari llatí – català de noms propis*, Ed. Columna, Barcelona.

ARXIU CAPITULAR DE MALLORCA: *ANIVERSARIS 20, 21, 22, 23, 24, 25*

BORJA MOLL, F. (1982): *Els llinatges catalans (Catalunya, País Valencià, Illes Balears)*, Col. Els treballs i els dies, 23, Ed. Moll, Mallorca.

MIRALLES MONSERRAT, J. I LLULL MARTÍ, A. (1989): *Catàleg de noms propis de persona*, Col. Les Tres Llances, 1, Ed. UIB, Palma.

MOREU REY, E. (1981): *Renoms, motius, malnoms i noms de casa*, Col. Llengua Viva, 4, Ed. Millà, Barcelona.

PLANAS FERRER, R. (2003): *Els malnoms dels xuetes de Mallorca*, Col. Refaubetx, 16, Ed. Lleonard Muntaner, Palma.

SARGATAL PELLICER, R. (1997): *Diccionari dels Sants*, Col. El Cangur, 199, Ed. Edicions 62, 2a edició, Barcelona.

VVAA (1991): *Santoral Català*, Ed. La Formiga d'Or, Barcelona.

APÈNDIX

1. Noms masculins més usuals:

- Andreu
- Antoni
- Arnau
- Bartomeu
- Benet
- Berenguer
- Bernat
- Blai
- Esteve
- Gabriel
- Gillem
- Guerau
- Jaume
- Joan
- Jordi
- Llorenç
- Lluís
- Macià
- Martí
- Miquel
- Nicolau
- Pere
- Ramon
- Rohan
- Vicens

2. Noms femenins més freqüents:

- Anna
- Caterina
- Francesquina
- Maria

Ara passarem a fer una classificació de tots els llinatges⁴ que han aparegut en els volums que hem consultat, segons facin referència a:

1. Animals: *Bou i Gualines*.
2. Objectes: *Branqua i Tina*.
3. Plantes: *Burguera, Busquet, Canyet, Friguola, Garriga, Mates, ses Oliveres, Palma, Parere, Genestar, Roses⁵ i Solivelles*.
4. Topònims: *Amer, Bolaix, Caralt, Corela, França, Jarona, Jordà, Perpinyà, Palma, Roma, Roses, Rosselló, Sagarra, Sallent, Salt, Servera, Siurana, Soldevila, Tarragona, Tarrades, Torà, Valls i Vila*.
5. Qualitats morals: *Alegre, Amat, Bonafè, Canta, Cocou, Dolset i Sants*.
6. Aspectes geogràfics: *Fonts/Font, Lobera, Muntella, Puigdorfila, Puig, Tayad, Ribas/Ribes, Riera, Salas/Sala, Seplana, Serra, Solanas, Soler, Tarrades i Valls*.
7. Aspectes agrícoles: *Tries i Sicges*.
8. Noms de sants: *Andreu, Domènech, Domingo, Joan, Julià, Macià, Martí, Mateu, Pasqual, Perona, Petro, Pons, Sadurní, Simó, Tomàs, Vicens i Vidal*.
9. Qualitats físiques: *Bru, Brunet, Carbonell, Cosset, Moragues, Morató, Morro, Negre, Nagrell, Nagrer, Rossell, Roig i Vey*.
10. Construccions: *Caselles, Casesnoves, Castell, Castelar, Colomar, Colomer, Coni-lleres, Cortall, Far, Pont, Satorra, Setcases, Torrella i Trull*.
11. Oficis i càrrecs: *Ballaster, Batla, Bover, Capellà, Duch, Ferrer, Fuster, Mayol, Marsar, Monga, Munar, Obrador, Padró, Pallisser, Palmer, Sacristà i Sonador*.
12. Circumstàncies de naixement: *Bassó, Bonanat, Fiol, Gener, Juny, March, Nabot i Nadal*.
13. Llocs d'origen: *Desbrull, des Cos, Desgalls, Desgrau, Despi, Despou, Janover, de Ledó, de Montfort, de Pax, de Vic, Sart, Tartra, Xarquès i Cerdà*.
14. Origen no català: *Bennàsser, Brondo, Buades, Descaus, Martí, Massot, Omar*.

⁴ S'escriuran mantenint la seva forma original. Tal com es presenten en els documents.

⁵ Hi ha llinatges que poden tenir varies classificacions.

Salom, Albertí, Alomar, Aymarich, Bauló, Bramona, Ferran, Guerau, Gual, Mir, Miró, Ramis, Rotlan, Saguí, Sala i Sunyer.

3. Sobrenoms

- en Buylaigua
- en Buti
- en Capdergila
- en Carreras
- en Cosset
- en Flor
- en Guabelo
- en Moraguetes
- en Palmer
- en Pantiner
- en Puygmalver
- en Ramiro
- en Rozas
- en Safortesa
- en Salzet
- en Vaca